

از ظهور تا افول جنبش‌های دانشجویی دهه ۱۹۶۰

محمدحسین خلیلی زاده حاجی

دانشجوی کارشناسی ارشد مطالعات آمریکای
شمالی دانشگاه جامع امام حسین (ع)

هدف از این نوشته، بررسی مختصر از وضعیت اجتماعی (دهه ۱۹۶۰ م) ایالات متحده آمریکا است؛ چراکه دانشجویان در این دهه، جنبش‌هایی را سازماندهی کردند که به دهه طوفانی ایالات متحده شهرت یافت؛ از جمله این جنبش‌ها می‌توان به جنبش حقوق مدنی، جنبش آزادی بیان، جنبش دانشجویان چپ و جنبش دانشجویی ضد جنگ ویتنام اشاره کرد. در واقع، هدف ما، بررسی ظهور تا افول جنبش‌های دانشجویی دهه ۱۹۶۰ و همچنین نحوه برخورد دولت با این جنبش‌ها است.

مسئولیت دارند تا اقدامات دولت خود را زیر سؤال ببرند. در همین حال، جنبش حقوق مدنی، راه را برای پیشرفت چشمگیر در مبارزه برای عدالت نژادی هموار کرد و نسل جدیدی از فعالان و رهبران را به وجود آورد.

جنبش حقوق مدنی و تحسن سیاه‌پوستان اول فوریه ۱۹۶۰ چهار دانشجوی سیاه پوست دانشگاه «کارولینای شمالی» در گرینزبرو، در کافه‌ای نشستند اما به دلیل تبعیض نژادی، سفارششان را نپذیرفتند و آن‌ها نیز در آنجا تحسن کردند و در روزهای بعد، دانشجویان دیگری نیز به آنها پیوستند و آنان نیز به تحسن روی آوردند. این کار جرعه جنبش دانشجویی در دهه ۱۹۶۰ میلادی را زد (Cruden, ۲۰۱۲: ۷۲).

دانشجویان برای تبعیض نژادی موجود در جامعه، دست به اقداماتی از جمله: برگزاری جلسات و تشکیل کمیته هماهنگی دانشجویان بدون خشونت زدند. ثمره این جنبش در سال ۱۹۶۴ میلادی، اجرای قانون حقوق مدنی بود (Cobb, ۲۰۲۳).

جنبش آزادی بیان

رابرت کوهن (۲۰۱۵) در مورد جنبش آزادی بیان، روایت می‌کند: بحران آزادی بیان در اواسط سپتامبر ۱۹۶۴ که در برکلی آغاز شده بود را معلول حذف تجمعات سیاسی و برهم زدن تابلو اعلانات در دانشگاه کالیفرنیا می‌داند.

در اوایل دهه ۱۹۶۰، منطقه آزادی بیان در بنکرافت و خیابان تلگراف به‌عنوان نوعی سوپاپ اطمینان عمل می‌کرد که دانشجویان را توانمند می‌ساخت تا برای طیف گسترده‌ای از اهداف سیاسی در خارج از محوطه دانشگاه سازماندهی (برخلاف نبود چنین آزادی در خود دانشگاه) کنند (Cohen, ۲۰۱۵).

نسل جوانان دهه شصت آمریکا، تحصیل‌کرده‌ترین و مرفه‌ترین نسل تاریخ آمریکا بودند. دانشجویان بسیاری با رها کردن تحصیل اعتراض کردند و عده‌ای دیگر که رویکردهای ایدئولوژیک تر داشتند، خواهان اصلاح اساسی جامعه بودند (شفیعی سروستانی، ۱۴۰۰: ۱۵۵۴). در واقع، قشر تحصیل‌کرده به نسبت دیگر اقشار موجود در جامعه آمریکا، خواسته‌ها و زاویه دید متفاوتی نسبت به جهان پیرامون خود داشتند؛ به طوری که همین خواسته و دید متفاوت، آنها را به یکی از منبع‌های اصلی اعتراضات و جنبش‌ها تبدیل کرد؛ چراکه دانشجویان به اعضای فعال جامعه تبدیل شدند (این زمان با جنبش حقوق مدنی، جنبش آزادی بیان برکلی و جنبش ضد جنگ ویتنام همراه بود). در این راستا «کرودن» می‌گوید: «عدم توجه به دانشجویان در این دهه، وجود سیاستمداران سالخورده و کم‌رنگ بودن نقش جوانان، دانشجویان و جوانان را به واکنش واداشت.» (Cruden, ۲۰۱۲: ۴).

در این سال‌ها، جوانان از بی‌عدالتی موجود در جامعه و جنگ ویتنام ناراضی بودند و تمایل به برقراری عدالت اجتماعی و حقوق مدنی بیشتر داشتند. جنبش‌ها با زیر سؤال بردن اقتدار و ارزش‌های سنتی هدایت شدند. برخلاف تنوع جنبش‌های دانشجویی مختلف، همه آنها با یک رشته مشترک، متحد شدند؛ میل به چالش کشیدن وضعیت موجود و ایجاد جامعه‌ای عادلانه‌تر. تأثیر جنبش‌های دانشجویی، عمیق و گسترده بود؛ به شکلی که چشم‌انداز سیاسی و اجتماعی ایالات متحده را تغییر داد؛ برای مثال، جنبش ضد جنگ، نقش مهمی در پایان دادن به جنگ ویتنام ایفا کرد و به ایجاد این ایده کمک کرد که شهروندان، حق و

چندین هزار دانشجو دور ماشین تحصن کردند و جک (و سرنشینان آن) را برای ۳۶ ساعت آینده به دام انداختند (barker, ۲۰۰۸).

ماریوساویو روی ماشین پرید و از آنجا مبارزه راهبری کرد. درگیری‌ها شروع شد و در سرانجام جنبش، محدودیت‌های سیاسی از طرف دانشگاه برداشته شد (Cruden, ۲۰۱۲: ۱۴-۱۷).

ماریوساویو در سال ۱۹۶۵ در مصاحبه با مجله زندگی، علت اصلی تحصن را اعمال سخت‌گیری بیشتر و به یکباره دانشگاه می‌دانست و ریشه‌های جنبش را در این مسئله می‌دانست که دانشجویان و اساتید درست در جای خود نیستند. به جای اینکه دستور

دانشجویانی که برای جنبش حقوق مدنی پول جمع می‌کردند، احساس کردند که این قانون قرار است برای آنها محدودیت ایجاد کند اما همه گروه‌های دانشجویی، از این قانون ناراضی بودند. دانشگاه در ۳۰ سپتامبر، هشت دانشجوی را به علت عدم تمکین به قانون جدید احضار کرد. در این حال، صدها نفر از دانشجویان، طوماری امضا کردند و آن‌ها هم مسئولیت را گردن گرفتند و به تحصن روی آوردند (Cruden, ۲۰۱۲: ۱۳).

در اول اکتبر، جک و اینبرگ دستگیر شد و در یک ماشین پلیس در Sproul Plaza، داخل محوطه دانشگاه قرار گرفت. با الهام از ایده‌های جنبش حقوق مدنی،

صادر کنند، از دستورات پیروی می‌کنند و به جایشان کسانی که کارشان حفظ نظافت پیاده‌روها و بررسی وجود کلاس‌های درس کافی است (مدیران)، دستور می‌دهند (life-magazine, ۱۹۶۵).

دانشجویان چپ؛ دانشجویان طرف‌دار جامعه دموکراتیک

دانشجویان چپ‌گرا در سال ۱۹۶۲ گروه دانشجویان مدافع جامعه دموکراتیک را ایجاد کردند. افراد جوان و بیشتر اروپایی تبارها بر این جنبش تسلط داشتند و هدف اولیه‌شان، وادار کردن دولت به گسترش آزادی و ترویج عدالت بود. اعلامیه آنها با عنوان بیانیه «پورت هیورون»، مخالف تنهایی و انزواجویی بود و اعلام کرد نخبگان مغرور عالم سیاست، غرق در تکنیک‌های گروه‌های ذی نفوذ برای پیشبرد منافعشان، ارزش‌های اخلاقی را نادیده می‌گیرند؛ این خودی‌های عالم سیاست به تخصص دیوان سالارانه اهمیت بیشتری می‌دهند تا درگیر کردن شهروندان معمولی در امور. آن‌ها بیشتر مدافع منافع سیاست‌های اقتصادی هستند تا ایجاد فرصت‌های شغلی واقعی. این جنبش، خواهان رویکردهای جایگزین بود و در امر سیاست از دموکراسی مشارکتی، به معنی فعالیت‌های سیاسی مردمی و نهادهای کوچکی که پاسخگوی نیازهای جوامع محلی باشند، طرف‌داری می‌کرد (شفیعی سروستانی، ۱۴۰۰: ۱۰۵۴-۱۰۵۵).

جنبش ضد جنگ ویتنام

جنبش دانشجویی برای مطالبه آزادی بیان در پردیس‌های دانشگاهی به وجود آمد اما با گسترش دخالت ایالات متحده در جنگ ویتنام، جنگ به هدف اصلی اعتراضات دانشجویان تبدیل شد. هزینه‌های هنگفت ایالات متحده برای تلاش‌های

جنگی، به افزایش سرسام‌آور کسری بودجه و وخامت شرایط اقتصادی در داخل کشور کمک کرد. بحث و جدل بر سر جنگ ویتنام بسیار زیاد بود. تشدید جنگ ویتنام توسط لیندون جانسون، رئیس‌جمهور دموکرات در سال ۱۹۶۵، به SDS دلیلی برای خود و همچنین افزایش عضو داد. رهبران SDS با جنگ مخالفت کردند؛ زیرا احساس می‌کردند که این جنگ ناعادلانه است و می‌ترسیدند که به خدمت سربازی بروند. پردیس‌های کالج به دلایل مختلفی به مراکز اعتراضات ضد جنگ تبدیل شدند. تا سال ۱۹۶۸، SDS به صدهزار عضو افزایش یافته بود. اعتراضات ضد جنگ دانشگاه‌ها در سال ۱۹۶۹ پس از انشعاب SDS از بین رفت و SDS به دو جناح تبدیل شد؛ یکی معروف به کارگران مترقی که از آموزه‌های رهبر کمونیست چین، مائو پیروی کرد و دیگری جنبش جوانان انقلابی که رویکردی مسلحانه به خود گرفت (Heineman, ۲۰۲۳).

افول جنبش‌ها

در این بخش، به روایت‌هایی پیرامون جنبش‌های دانشجویی دهه ۱۹۶۰ (از نحوه برخورد تا روایت‌های افول این جنبش‌ها) اشاره می‌شود. جی ادگار هوور که ریاست FBI را بر عهده داشت، در گزارشی که پیرامون فعالیت‌های ضد آمریکایی دانشجویان چپ به کنگره ارائه داد، اشاره کرده است که اولین موج فعالیت‌های دانشجویی را «کمونیست‌ها» هدایت کردند. در این گزارش آمده است که حزب کمونیست از موفقیت‌های اخیر خود در قبال دانشجویان و جوانان، احساس خوبی دارد و کمپین بزرگی را با هدف جوانان، به راه انداخته است (Hoover, ۱۹۶۰).

معرفی می‌کردند، در واقع نگاه جنسیت زده داشتند (Jonathan-Leaf, ۲۰۰۹).

جمع‌بندی

در دهه ۶۰ میلادی، دانشجویان توانستند خودشان را به عنوان نیروی قابل توجه‌ای، با جامعه و دولت خود درگیر کنند، حرف‌هایی بزنند و حرف‌هایی بشنوند. تمام این دهه سراسر اعتراض بود که به «دهه طولانی آمریکا» شناخته شده است. دانشجویان به همراه جوانان هم عصر خود، خواسته‌های خود را در جامعه فریاد زدند اما همانطور که اشاره شد، دولت آمریکا نمی‌توانست بدون توجه، از این قضایای به وجود آمده، ساده بگذرد و به همین علت برای مقابله با این جنبش‌ها که آرامش و یک نواختی جامعه را برهم می‌زند، طرح‌هایی را اجرا کرد که توضیح داده شد. این جنبش‌ها تمام و کمال نبودند و نقص‌های زیادی داشتند. یکی از میراث‌های ماندگار جنبش‌های دانشجویی دهه ۱۹۶۰، مشارکت آنها در توسعه فرهنگ گسترده‌تر جوانان بود که ارزش‌ها و هنجارهای غالب جامعه آمریکا را به چالش می‌کشید. جنبش‌های دانشجویی، بخشی از یک تغییر فرهنگی بزرگ‌تر بودند که هم‌نواایی و مصرف‌گرایی دوران پس از جنگ را رد کردند و اشکال جدیدی از بیان و آزمایش‌های اجتماعی را پذیرفتند. این فرهنگ جوانان بر شکل‌گیری جنبش‌های ضد فرهنگی اواخر دهه ۱۹۶۰ و اوایل دهه ۱۹۷۰ تأثیراتی داشت؛ از جمله جنبش‌های فمینیستی، زیست محیطی و جنبش حقوق هم‌جنس‌گرایان. در پایان، جنبش‌های دانشجویی دهه ۱۹۶۰ یک دوره دگرگون‌کننده در تاریخ آمریکا بود.

تام هیدن از رهبر پیشرو و از بنیان‌گذاران جنبش دانشجویی معتقد است: جو فرهنگی در درون جنبش‌ها تغییر کرده است و همین امر سبب شکست جنبش شده است. تام هیدن (۲۰۰۹) در کتاب خود به نام «دهه طولانی شصت» اشاره می‌کند که در گروه دانشجویان طرف‌دار جامعه دموکراتیک، بین نسلی که بیانیه پورت هارون را منتشر کرد تا نسل مقاومت، تنها چند سال فاصله بود اما تحولات زیادی در این دوره کوتاه اتفاق افتاد. او می‌گوید: فاصله بین دو نسل، عینیت یافته بود و آنها دچار نوعی حس بی‌زاری و سرخورگی شدند؛ برای مثال موه‌های مردان جوان یک شبه بلند شد و شیوه لباس پوشیدن به وسیله‌ای برای به رخ کشیدن تفاوت‌ها تبدیل شد و با رواج فرهنگ استفاده از مواد مخدر، شکاف بین نسل‌ها بیشتر شد و از دانشجویان عدالت‌خواه به جوانان قانون‌شکن بزه‌کار تبدیل شدند. او ادعا می‌کند که سازمان سیا، طی چندین عملیات محرمانه، جوانان و به‌طور کلی جنبش را به ماده‌های مختلف آلوده کرده است (Hayden, ۲۰۰۹).

جان‌تان لیف در مصاحبه با کاترین جین لویز می‌گوید: چهره‌های پیشرو جنبش دانشجویی، افرادی ریاکار و سطحی‌نگر بودند. او می‌گوید: برخلاف تحسین و تمجیدهای رسانه‌ای، بیشتر دانشجویان این دوره، روحیه اعتراضی نداشتند. فمینیست‌های رادیکال بیشتر از این که برای زنان فایده داشته باشند، به آنها آسیب زدند. رادیکال‌های حقوق مدنی، مبارزه برای برابری را به نفع خودشان مصادره کردند و درباره اهمیت موسیقی راک مبالغه شده است و این موسیقی در واقع ستایشگر ارزش‌های مخرب بود. به نظر او، در مجموع هر چند رادیکال‌ها، خود را آرمان‌گرا

Primary/Manifestos/SDS_Port_Huron.html

- Heineman, J Kenneth & Angelo State University (2023). Students and the Anti-War Movement. From: <https://billofrightsinstitute.org/essays/students-and-the-anti-war-movement>
- Tom Hayden, "The Counterculture, 1964-1965," The Long Sixties From 1960 to Barack Obama, pp. 43-47. Boulder, Colorado: Paradigm Publishers, 2009. Copyright 2009 by Paradigm Publishers. <https://archive.org/details/longsixtiesfrom10000hayd/page/42/mode/2up?view=theater>
- Jonathan-Leaf, interviewed by Kathryn Jean Lopez, "Remember the Silent Majority," National Review Online. October 23, 2009. Copyright O 2009 by the National Review. <https://www.nationalreview.com/2009/10/remember-silent-majority-interview/>
- Hoover, J. Edgar (1960). Communist target: youth. Washington: Federal Bureau of Investigation. From: <https://archive.org/details/communisttargety1961unit>
- Tom Hayden, "The Counterculture, 1964-1965," The Long Sixties From 1960 to Barack Obama, pp. 43-47. Boulder, Colorado: Paradigm Publishers, 2009. Copyright 2009 by Paradigm Publishers. <https://archive.org/details/longsixtiesfrom10000hayd/mode/2up?view=theater>

منابع

- شفیعی سروستانی، فاطمه (۱۴۰۰). تاریخ مصور آمریکا، قرن آمریکایی (جلد ۳). تهران: انتشارات سایان.
- نراقی، احسان (۱۳۵۴). جامعه، جوان و دانشگاه. تهران: شرکت سهامی کتاب‌های جیبی.
- بشیریه، حسین (۱۳۷۶). ساختار جنبش دانشجویی، ماهنامه ایران فردا، سال ششم، شماره ۲۸.
- Cruden, Alex (2012). Perspectives on modern world history: Student Movements of the 1960's. Detroit: Greenhaven Press. From: <https://archive.org/details/studentmovements0000unse/mode/2up?view=theater>
- Barker, colin (2008). Some Reflections on Student Movements of the 1960s and Early 1970s. Centro de Estudos Sociais da Universidade de Coimbra, <https://journals.openedition.org/rccs/646>
- Cobb, Charlie (2023). SNCC Legacy. From: <https://snccdigital.org/inside-sncc/the-story-of-sncc/legacy/>
- Cohen, Robert (2015). Teaching about the Berkeley Free Speech Movement Civil Disobedience and Mass Protest in the 1960s. Social Education 79(5), pp 301-308 <https://www.fsm-a.org/FSM%20Documents/TeachingFSM%20by%20Robert%20Cohen.pdf>
- Life-magazine (1965). Mario Savio, interviewed by jack fincher, "angry words from mario savio, spokesman for california's students now facing trial," February 26, 1965, pp. 100-101. <https://www.fsm-a.org/stacks/mario/mario-lifemag1965.html>
- Britannica (2023). SDS. From: <https://www.britannica.com/topic/Students-for-a-Democratic-Society>
- Port Huron Statemen: http://www2.iath.virginia.edu/sixties/HTML_docs/Resources/